

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження
Пастушка Тараса Васильовича

**«Формування комунікативної культури майбутнього диригента
оркестрового колективу в процесі фахової підготовки»,**
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

Актуальність дисертаційного дослідження Т. В. Пастушка визначається соціальним замовленням українського суспільства і держави з метою оновлення моделі навчально-виховного процесу в царині мистецької та педагогічної освіти. Фахова підготовка майбутніх диригентів оркестрових колективів у мистецьких закладах вищої освіти, що позначена складністю майбутньої професійної діяльності як поліфункціональної, в умовах сьогодення передбачає використання інноваційних підходів до формування у майбутніх фахівців універсальних способів мислення, набуття ними інструментів самоорганізації, а також розгляду майбутньої професії у ціннісному вимірі.

Актуальність обраного дослідження зумовлена також суперечностями між: а) потребою у сформованій комунікативній культурі майбутніх диригентів оркестрових колективів і низьким її загальним рівнем у студентів закладів вищої освіти; б) наявним потенціалом мистецької освітньої системи та нерозробленістю науково обґрунтованих новітніх підходів до процесу становлення особистості майбутніх диригентів оркестрових колективів; в) необхідністю набуття студентами ефективного інструментарію професійно-особистісного самовдосконалення для успішної адаптації в диригентсько-оркестровій діяльності та відсутністю цілеспрямованого розвитку в останніх таких фахово значущих якостей, як: культура спілкування, здатність до комунікативної взаємодії тощо, у межах сучасної парадигми підготовки спеціалістів сфери управління творчим колективом.

Питання розвитку комунікативної культури майбутнього диригента оркестрового колективу тісно пов'язане з вирішенням різноманітних

психолого-педагогічних, фізіологічних, художньо-технологічних та інших проблем, що виникають у процесі навчання. Нагальною потребою стає структуризація цих проблем, а також пошук шляхів їх розв'язання. У цьому контексті доволі своєчасним та актуальним постає дисертаційне дослідження Т. В. Пастушка. Так, на пріоритетності проблеми розвитку комунікативної культури майбутнього диригента оркестрового колективу у процесі фахової підготовки в дисертаційному дослідженні розглянуто та структуровано праці провідних вітчизняних та зарубіжних науковців – музикознавців, філософів, психологів, методистів музичного навчання та виховання, серед яких: Л. Виготський, І. Зязюн, А. Макаренко, В. Сухомлинський, К. Ушинський; зміст і структуру педагогічного спілкування розглядали Г. Андрєєва, Б. Ломов, С. Максименко, П. М'ясоїд, Б. Паригін, П. Петровська, В. Семиченко; психологічні механізми педагогічного спілкування О. Головаха, Е. Коваленко, Н. Паніна; підготовку майбутніх фахівців музично-педагогічного спрямування О. Олексюк, Г. Падалка, О. Рудницька, Я. Сверлюк, Т. Смирнова, О. Щолокова; підготовку диригентів оркестрових колективів І. Мусін, Л. Маталаєв, А. Пазовський, А. Іванов-Радкевич, Г. Макаренко, Г. Малько, В. Доронюк, О. Клемпере Л. Бернстайн.

Заслуговує уваги теоретична частина роботи, в якій здійснено ґрунтовний аналіз феномену «комунікативної культури майбутнього диригента оркестрового колективу». Вона має досить послідовну, логічну з висновками після цитування вибудовану структуру.

Автор приходить до висновку, що комунікативна культура майбутнього диригента оркестрового колективу визначається його взаємодією з оркестрантами та спрямована на взаємозв'язок і взаєморозуміння з учасниками, налагодження доброзичливих суб'єкт-суб'єктних гуманних взаємин для досягнення високого художнього рівня продукування музичних творів і здатності учасників до створення художніх образів та фігурує як співвідносне зі сформованістю у майбутнього диригента професійних

якостей, використання яких під час практичних занять з оркестровим колективом буде найбільш ефективним (С. 71).

На основі структурного та системного аналізу дисертантом було обґрунтовано компонентну структуру комунікативної культури майбутнього диригента оркестрового колективу, а також відповідні критерії та показники сформованості. Детальний аналіз компонентної структури формування комунікативної культури майбутнього диригента оркестрового колективу з основними характеристиками кожної компоненти дисертант розглядає у підрозділі 1.3., зокрема в таблиці 1.1 (С. 68).

Привертає увагу і заслуговує позитивної оцінки здійснений аналіз констатувального експерименту, в якому стверджується про наявність у більшості студентів інтересу до проблеми комунікативної культури майбутнього диригента оркестрового колективу та водночас критичного ставлення до своїх досягнень.

Проведення констатувального етапу експериментальної роботи, котрий складався з чотирьох етапів – мотиваційного, пізнавального, комунікативного й особистісно-креативного, надало можливість авторові охарактеризувати низький, середній достатній і високий рівні сформованості досліджуваного феномену. Підсумковий стан сформованості комунікативної культури майбутнього диригента дисертант висвітлює у таблиці 2.5 (С. 97).

Аналіз отриманих на етапі констатації статистичних даних засвідчив переважання низького і середнього рівнів сформованості комунікативної культури.

Стрижнем дисертаційної роботи є розроблена автором в підрозділі 3.1. методика формування комунікативної культури майбутнього диригента в процесі фахової підготовки. Її етапи (пошуково-констатувальний, моделюючий, формувальний та завершальний) забезпечують цілеспрямованість і послідовність формування відповідних структурних компонентів на базі застосування комплексу теоретичних і емпіричних методів мистецького навчання.

У цілому дисертаційне дослідження характеризується послідовністю, логікою викладення матеріалу, відповідністю внутрішніх зв'язків.

У дисертації чітко сформульовано науковий апарат. Заслугує схвалення зроблений дисертантом ґрунтовний аналіз науково-теоретичних джерел з музикознавства, музичної педагогіки та психології, теорії та методики.

Статистично достовірна позитивна динаміка формування комунікативної культури майбутнього диригента в процесі фахової підготовки в експериментальній групі доводить, що запропонована дисертантом методика є своєчасною та ефективною.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, вважаємо за необхідне зробити деякі зауваження і побажання:

1. Оскільки в роботі не конкретизовано, які навчальні заклади відносяться до мистецьких, де здійснюється професійна підготовка майбутніх диригентів оркестрових колективів, хотілось би детальнішого висвітлення даного питання.

2. У роботі зазначені суперечності у професійній підготовці диригента оркестрового колективу. Зокрема, наголошується, що суперечності виявилися в невідповідностях між наявним потенціалом мистецької освітньої системи та відсутністю науково обґрунтованих новітніх підходів до процесу становлення особистості майбутніх диригентів оркестрових колективів. Хотілось би почути, що Ви мали на увазі стосовно «відсутності науково обґрунтованих новітніх наукових підходів», коли у подальшій роботі постійно характеризується таку підготовку як творчу.

3. У чому була складність проведення педагогічного експерименту, з метою формування комунікативної культури майбутнього диригента оркестрового колективу?

4. Ваша дисертація стосується безпосередньо формування комунікативної культури майбутнього диригента оркестрового колективу. Оскільки випускники у майбутньому будуть працювати з різноманітними творчими колективами і застосовувати високий рівень комунікації, хотілось

би дізнатись, який відсоток у даний час охоплений колективним музикуванням, не враховуючи уроків музики.

5. У роботі стверджується, що педагогічна підготовка студентів визначається попередньою підготовкою, в якій, як правило, перевага віддається музично-виконавській порівняно з психолого-педагогічною.

Про яку попередню підготовку йдеться у роботі? На чому ґрунтується таке твердження?

Разом з тим, висловлені зауваження і побажання суттєво не впливають на якість представленої роботи, яка є самостійним, завершеним та належно оформленим дослідженням.

Враховуючи теоретичні положення розробки вищезазначеної проблеми, а також практичну цінність сформульованих визначень і висновків, вважаємо, що дисертація Пастушка Тараса Васильовича «Формування комунікативної культури майбутнього диригента оркестрового колективу в процесі фахової підготовки» відповідає вимогам пп. 8 – 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, зі змінами), які висуваються до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а також наказу МОН України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами) щодо оформлення дисертаційних робіт. Її автор – Пастушок Тарас Васильович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

К.п.н., доцент, доцент кафедри духовних та ударних інструментів
ІМ РДГУ

Палаженко О. П.